

Seria **KRÓTKICH POMOCY LITURGICZNYCH** powstała jako narzędzie dla posługujących, w celu lepszego wypełniania funkcji. Z tych opracowań mogą korzystać osoby o różnym doświadczeniu: by rozszerzyć lub uporządkować wiedzę. Pierwsza edycja **KPL** ukazywała się w „Wieczniku” w latach 2006-2008. W obecnej, **2 edycji**, poprawiono zarówno kwestie merytoryczne, jak i szatę graficzną, uwzględniono najnowsze prawodawstwo liturgiczne. Nadto zamieszczono odnośnik (adres i QR kod) do strony internetowej zawierającej szersze opracowania i więcej źródeł dotyczących danej funkcji liturgicznej.

„Każdą celebrację liturgiczną należy starannie przygotować przy zgodnym współudziale wszystkich zainteresowanych oraz przy użyciu mszału i innych ksiąg liturgicznych, tak co do strony obrzędowej, jak i spraw duszpasterskich czy muzyki. Dokonuje się tego pod kierunkiem rektora kościoła, uwzględniając także zdanie wiernych w sprawach, które ich bezpośrednio dotyczą. Kapłanowi zaś przewodniczącemu celebracji przysługuje zawsze prawo decydowania o tym, co należy do jego zadań”. (OWMR 111)

WPROWADZENIE

Funkcja **MINISTRANTÓW MITRY I PASTORAŁU** jest sprawowana wtedy gdy w liturgii uczestniczy biskup. Nazywa się ich także ministrantami pontyfikaliów lub insygniów (insygniarzami). Ich zadaniem jest noszenie insygniów władzy biskupiej podczas gdy biskup chwilowo ich nie używa.

MODLITWY MINISTRANTA MITRY I PASTORAŁU

Każda funkcja liturgiczna jest świętym posługiwaniem, w którym człowiek jednoczy się z Chrystusem uobecniającym swe zbawcze dzieło. Jest to również służba wobec ludzi, którzy zgromadzili się na wspólną celebrację. Posługujący powinien więc modlić się – nie tylko za siebie, lecz także za tych, którym służy.

Przed liturgią: Przyjdź, Duchu Święty! Udziel mi łaski godnego pełnienia zadań ministranta mitry i pastorału w świętej liturgii Kościoła, a wszystkim zgromadzonym udziel daru radości ze wspólnej celebracji z biskupem, który jest następcą Apostołów. Spraw, abyśmy zgromadzeni wokół pasterzy Kościoła, mieli jedno serce i jednego ducha.

Po liturgii: Dzięki Ci, Duchu Święty, za powołanie mnie do pełnienia zadań ministranta mitry i pastorału w świętej liturgii Kościoła. Spraw, abym pamiętał o swoim biskupie wspierając go modlitwą i ofiarą.

MATERIAŁY POMOOCNE DLA PEŁNIĄCYCH FUNKCJĘ MINISTRANTÓW MITRY I PASTORAŁU:

DOKUMENTY PODSTAWOWE:

- **KONSTYTUCJA O ŚWIĘTEJ LITURGII** z 4 grudnia 1963 r.: nr. 7-8, 10-14, 21, 22§3, 24, 26-30, 34, 48.
- **OGÓLNE WPROWADZENIE DO MSZAŁU RZYMSKIEGO**, 2002: DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 16-29, 34, 42-45, 49, 91, 95-97, 100, 107, 109-111, 119, 120, 169, 170, 273-275, 294, 310, 336.
- **WSKAZANIA EPISKOPATU POLSKI PO OGŁOSZENIU NOWEGO WYDANIA OWMR** przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym KEP 9.03.2005 r. DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 1-3, 7, 8, 46-54.
- **OGÓLNE WPROWADZENIE DO LITURGII GODZIN**: DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 241-253, 263-266.
- **WPROWADZENIE DO 2 WYD. LEKCYONARZA MSZALNEGO**: DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 44-48.
- **CEREMONIAŁ LITURGICZNEJ POSŁUGI BISKUPÓW**, 2013: nr. 59, 60, 125, 128, 131, 136, 140, 142, 143, 145. DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 65, 68-83, 99-109.

OPRACOWANIA Z LITURGIKI:

- Nadolski B. **LITURGIKA**, wyd. 2, 2011-2014 (4 tomy).
- Sinka T. **ZARYS LITURGIKI**, wyd. 5, 2005.
- Świerżawski W. **MYSTERIUM CHRISTI**, 2012-2013 (8 tomów).

FORMACJA LITURGICZNA:

- Szczepaniec S. (red.) **CEREMONIAŁ POSŁUG LITURGICZNYCH**, Kraków 1987.
- Bać T. (i in., red.) **KATECHIZM SŁUŻBY LITURGICZNEJ**, wyd. 3, Katowice 2012.
- Kucharska I., Kosmowski W., Kulbacki P. (red.) **TRIDUUM PASCHALNE. PODRĘCZNIK**, wyd. 3, Kraków 2015.
- Rzeźwicki G. **OD KANDYDATA PRZEZ STOPNIE MINISTRANTA, FUNKCJĘ LEKTORA I CEREMONIARZA DO ANIMATORA**, wyd. 5, Tarnów 2016.

WYBRANE ZASOBY INTERNETOWE:

- DOKUMENTY LITURGICZNE: liturgia.episkopat.pl
- NAJNOWSZE DOKUMENTY KOŚCIOŁA POLSKIEGO O LITURGII: pomocniczy.diecezja.swidnica.pl/index.php/liturgia
- **CENTRALNA DIAKONIA LITURGICZNA:** www.oaza.pl/cdl

Niniejsza broszura (do pobrania): utn.pl/cdl--kpl-m_mitry_pastoralu

Strona zawierająca więcej materiałów dotyczących funkcji liturgicznych: utn.pl/cdl--kpl

Centralna Diakonia Liturgiczna
Ruchu Światło-Życie

KRÓTKIE POMOCY LITURGICZNE

MINISTRANCI

MITRY I PASTORAŁU

PRZYGOTOWANIE I SPOSÓB WYKONANIA POSŁUGI

oprac. Wojciech Kosmowski
odpowiedzialny za CDL
red. techniczna: Patrycja Kulczewska
cdl@oaza.pl

we Wspomnienie św. Alfonsa Marii Liguoriego,
biskupa i doktora Kościoła, AD 2018

ZNACZENIE MITRY I PASTORAŁU

Mitra – symbolizuje hełm zbawienia, a jej rozdwojony kształt stanowi symbol Starego i Nowego Testamentu. Początkowo stanowiła nakrycie głowy papieży. Pierwsze wzmianki o jej użyciu (jednakże nie w liturgii) pochodzą z X wieku. Upowszechnienie jej stosowania nastąpiło na przełomie XI i XII wieku. Odkąd stała się strojem liturgicznym posiadała różne formy i zdobienia, np. w okresie baroku stosowano trzy rodzaje mitr – każda była inaczej zdobiona i była używana w różnych momentach liturgii. Ceremoniał biskupi z 1984 r. przewiduje używanie jednej mitry.

Pastorał – jest znakiem siły używanym od bardzo dawna, nawiązuje do łaski pasterskiej, berła, odznaki mocy proroków. Najwcześniej stosowali pastorał opaci. Ich pastorał nawiązywał w symbolice do łaski Eliasza i przypominał krzyż. Następnie stał się odznaką władzy biskupiej. Przekazywanie tej władzy dokonywało się przez wręczenie pastorału, początkowo poza liturgią. Od XI w. zaczęto go używać w liturgii. Nosił go jednak początkowo nie sam biskup, ale inny duchowny. Jego symbolika jest bogata. Upatruje się w nim symbol wiary, którą biskup interpretuje, znak komunikowania dóbr niebieskich, znak odradzającej łaski. Nawet poszczególne części pastorału mają swoją symbolikę. Zakrzywienie u góry oznacza troskę pasterską biskupa, który ma odciągać wiernych od zła, jak pasterz owce. Środkowa część pastorału oznacza podporę i symbolizuje służbę ludowi Bożemu oraz umacnianie wiary. Dolna część pastorału ostro zakończona oznacza troskę pasterską w zachęcaniu, napominaniu, a – w razie konieczności – nawet w karceniu. Papież od XII w. używa pastorału prostego, zakończonego krzyżem.

Do pełnienia różnych zadań w życiu należy się starannie przygotować, zwłaszcza, gdy jest to służba najwznioślejsza – samemu Bogu w czynnościach liturgicznych. Przygotowanie to powinno być różnorokie:

PRZYGOTOWANIE DALSZE

DUCHOWE

Liturgia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego. Posługa liturgiczna nie ogranicza się tylko do czynności spełnionej w liturgii, lecz jest także diakonią we wspólnocie. Wskazane jest zaangażowanie osób pełniących funkcję ministranta mitry i pastorału w inne dzieło apostoelskie w rodzinie, parafii.

TEOLOGICZNE

Ministranci mitry i pastorału powinni znać pochodzenie i symbolikę insygniów biskupich oraz sposób ich używania podczas obrzędów.

WSPÓLNOTOWE

Przygotowanie do pełnienia każdej funkcji liturgicznej powinno dokonywać się we wspólnocie, np. podczas spotkań formacyjnych poświęconych rozważaniu tematu liturgii, tzw. kręgów liturgicznych.

PRZYGOTOWANIE BLIŻSZE

PODCZAS PRÓB PRZED LITURGIĄ NALEŻY ZWRÓCIĆ UWAGĘ NA:

- ✚ właściwy wybór osób mających pełnić te funkcje – obaj powinni być tego samego wzrostu; przy bardziej uroczystej (dłuższej) liturgii warto zadbać o wyznaczenie zmienników, ponieważ posługujący stoją przez całą liturgię,
- ✚ sposób trzymania insygniów: przez welon założony na ramionach, mitrę stroną z taśmami do siebie, pastorał z zakrzywieniem od siebie, łokcie powinny swobodnie przylegać do tułowia, a dłonie być ustawione symetrycznie tj. przez obu na jednakowej wysokości,
- ✚ ustalenie miejsca, które mają zająć posługujący w zakrystii przed liturgią oraz w prezbiterium – w pobliżu miejsca wykonywania posługi,
- ✚ określenie, do kogo oraz kiedy i w jaki sposób należy podchodzić w celu podania/odebrania mitry i pastorału (droga do przejścia powinna być jak najkrótsza),
- ✚ ustalenie miejsca ministrantów mitry i pastorału w procesji wejścia i w czasie wyjścia do zakrystii (za biskupem, na końcu procesji),
- ✚ strój posługujących – może być dwojaki, jednak jest wskazane, by przynajmniej pełniący funkcje parami mieli strój tego samego rodzaju: alba (gdy jej krój tego wymaga, to także humerał i pasek) bądź komża (w zależności od panującego zwyczaju także sutanka, kolnierz, rewerenda).

UZGODNIENIA Z INNYMI UCZESTNIKAMI CELEBRACJI

- ✓ z ceremoniarzem (kapelanem, diakonem) należy ustalić, w jakich momentach celebracji będzie potrzebna ich posługa;
- ✓ z ceremoniarzem uzgadniają, w jaki sposób przyjmą Komunię św. (najczęściej stosuje się takie rozwiązanie, że przez odpowiednią chwilę jeden z nich trzyma mitrę i pastorał, a następnie czyni to drugi).

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE

TUŻ PRZED CELEBRACJĄ NALEŻY PAMIĘTAĆ O TYM, ŻE:

- ✚ posługujący przychodzą do zakrystii przynajmniej 30 minut przed liturgią, aby upewnić się, czy od czasu próby nie zaszły jakieś zmiany np. odnośnie do momentów, w których insygnia będą używane (biskup zawsze może nieco zmodyfikować podane w dalszej części zasady),
- ✚ w przypadku, gdy koncelebruje kilku biskupów – posługują do mitry i pastorału tylko jednego biskupa: głównego celebransa,
- ✚ ubrani w strój liturgiczny oraz dodatkowo **welony naramienne**, które są używane tylko do trzymania insygniów biskupich, powinni ustawić się w wyznaczonym miejscu w zakrystii, by w odpowiednim momencie podać mitrę i pastorał przed rozpoczęciem liturgii,
- ✚ ministranci mitry i pastorału nigdy nie podają insygniów bezpośrednio księdzu biskupowi, a jego kapelanowi, diakonowi lub ceremoniarzowi (któremu z nich konkretnie – należy ustalić podczas próby),

- ✚ istotnym elementem przygotowania jest **wspólna modlitwa** zespołu służby liturgicznej i chwila skupienia w ciszy.

PODSTAWOWE ZASADY DOTYCZĄCE SPOSOBU WYKONANIA FUNKCJI:

JĘŚLI BISKUP PRZEWODNICZY LITURGIĘ (wg Ceremoniału Liturgicznej Posługi Biskupów):

- ✚ w zakrystii biskup otrzymuje mitrę (arcybiskup przedtem jeszcze palusz),
- ✚ po nasyceniu kadzidła i uczynieniu znaku krzyża bp otrzymuje pastorał,
- ✚ po dojściu do ołtarza, a przed oddaniem czci ołtarzowi (oraz przed ucałowaniem ołtarza) oddaje pastorał i mitrę,
- ✚ po przyjęciu postawy siedzącej po kolekcje bp otrzymuje mitrę,
- ✚ po zasyceniu kadzidła i błogosławieństwie mającego czytać Ewangelię diakona (jeśli go nie ma – prezbitera) bp wstaje i oddaje mitrę,
- ✚ po uczynieniu potrójnego znaku krzyża przed Ewangelią bp otrzymuje pastorał,
- ✚ homilię bp głosi mając mitrę i pastorał,
- ✚ po zakończeniu homilii, jeśli nie następuje inny obrzęd opisany w Pontyfikale albo Rytuale Rzymskim, bp oddaje mitrę i pastorał,
- ✚ po zakończeniu modlitwy wiernych bp siada zakładając mitrę; jeśli odbiera dary w innym miejscu niż katedra, to udaje się tam także w mitrze,
- ✚ po dojściu do ołtarza bp zdejmuje mitrę,
- ✚ po modlitwie nad darami diakon (lub kapelan lub ceremoniarz) bierze pioskę i oddaje ją ministrantom,
- ✚ po Komunii, gdy bp wróci do miejsca przewodniczenia – otrzymuje pioskę,
- ✚ przed końcowym błogosławieństwem bp otrzymuje mitrę i pozdrawia lud słowami: *Pan z wami* (po odpowiedzi: *I z duchem twoim* diakon może zwrócić się do wiernych słowami: *Pochylcie głowy na błogosławieństwo* (lub podobnymi); następnie bp zwraca się do wiernych używając formuły z Mszału, Pontyfału lub Rytuału Rzymskiego; po odpowiedzi ludu *Amen*, a przed słowami *Niech was błogosławi Bóg Wszechmogący...* bp otrzymuje pastorał,
- ✚ w zakrystii po oddaniu czci krzyżowi i po pozdrowieniu bpa należy odebrać mitrę i pastorał.

JĘŚLI BISKUP JEST OBECNY NA LITURGIĘ, ALE NIE SPRAWUJE EUCHARYSTII:

- ✚ w zakrystii biskup otrzymuje mitrę i pastorał,
- ✚ po dojściu do ołtarza a przed pokłonem albo przyklęknięciem, bp oddaje mitrę i pastorał,
- ✚ podczas liturgii słowa obowiązują przepisy jak wyżej,
- ✚ po modlitwie powszechnej bp siada i otrzymuje mitrę, jeśli przyjmuje dary – robi to w mitrze albo bez niej,
- ✚ jeśli odbywa się okadzenie to bp jest okadzany po głównym celebransie (wstaje do okadzenia po zdjęciu mitry),
- ✚ przed błogosławieństwem końcowym bp otrzymuje mitrę i pastorał.